

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולביטור יוחסין

שכ"ד עבור דירה שהחשמל שלה נותק
משום שהשוכר לא שילם לחברת החשמל

תיק ממונות מס' 949-סח

נושא הדיון

א' השכיר דירה לב' למשך שנה בתשלום חדשי של 3,500\$, על פי חוזה שחתמו ביניהם. עפ"י החוזה (סעיף 7), תשלומי השכירות "ישולמו בתשלומים חדשיים כמפורט להלן", "והללו ימסרו למשכיר במעמד חתימת הסכם זה" (הכוונה לצ'קים בשי"ח, דחויים לתאריכי החיוב, אותם מסר השוכר למשכיר במעמד חתימת ההסכם, שימסרו לגביה רק במועד שכתוב בהם).

באמצע השנה ניתקה חברת החשמל את החשמל לדירה משום שב' לא שילם את חוב החשמל (לטענתו, משום שלא היה לו כסף, וגם לא היה איכפת לו שחברת החשמל תנתק משום שלא רצה שמישהו ישתמש בחשמל שלו), וגם לאחר ששילם, מסרבת חברת החשמל לחבר את החשמל משום שאין לדירה "טופס 4" מהעיריה. בעקבות כך עזב ב' את הדירה ומאז אינו משלם שכ"ד. ב' טוען שאינו חייב לשלם שכ"ד משום שאינו יכול להשתמש בדירה שאין בה חשמל.

א' תובע שכ"ד עד סוף שנת השכירות, משום שניתוק החשמל נגרם בגללו של ב' שלא שילם את החוב למרות שנתבקש ע"י א' לשלם, כמתחייב מההסכם ביניהם. גם מה שאי אפשר לחבר מחדש בגלל חסרון "טופס 4", נגרם כתוצאה מהניתוק, שאילולי הניתוק היה החיבור ממשיך עוד כמה שנים גם בלי "טופס 4", ורק משהיו צריכים לחבר מחדש נדרש "טופס 4", מה גם שנעשו חיבורי חוטים ע"י ב' לא בצורה מוסמכת - ללא קבלת רשות מא', כמתחייב מהחוזה - וחברת החשמל דרשה לחבר את החוטים בצורה מוסמכת, דבר שנעשה בינתיים ע"י א' בעלות של 4,000 ש"ח.

א' מוסיף שלפי סעיף 15 לחוזה, התחייב השוכר לשלם שכירות דירה גם אם ניתק המשכיר את החשמל בגלל אי תשלום החשמל, שכן נאמר שם "במקרה של אי תשלום של חשבון כלשהו אשר תשלומו מוטל על השוכר, רשאי המשכיר לנתק את הדירה משירות אשר בנינו לא שולם החשבון, וחתימת השוכר על הסכם זה מהווה הסכמה בלתי חוזרת של השוכר לניתוק כזה". א'

מוסיף שאין לו ספק שבדיניהם היה זוכה בתביעה זו (א' לא פירש אם כוונתו למשמעות מכללא של חוק השכירות והשאלה (התשלי"א) סעיפים 10-11).

ב' משיב שבשגרם לניתוק לא ידע שלא יוכל אחיכ לחזור ולחבר, משום שלא ידע שאין לבית "טופס 4" (א' משיב שבסעיף 15 הצהיר השוכר "כי הובא לידיעתו כי טרם הוצא לנכס טופס 4"), ולא ידע שהעדר "טופס 4" מונע את החיבור להשמל לאחר ניתוקו. עוד הוא טוען שגרם לניתוק מאונס משום שלא היה לו כסף. עוד הוא טוען ששכירות היתה בגדר מקח טעות.

א' תובע עוד חוב עבור תיקונים שונים בתוך הדירה, וכן חוב ארנונה ומים שיש על הדירה, וב' משיב שיסדר את החוב. כמו כן תובע א' סך 4.000 ש"ח עלות תיקון חוטי החשמל שביצע ע"י חשמלאי מוסמך לפי דרישת חברת החשמל (ב' משיב שעל א' להוכיח שאכן נעשו חיבורי חוטים בצורה לא מוסמכת לארון החשמל, וגם אם כן, מדוע לקח א' חשמלאי בשכר גבוה ולא בקש מב' לתקן), וכן ירתת חוב שכ"ד קודם בסך \$160. עוד טוען א' שעל ב' לשלם לו נזק שנעשה למערכת האזעקה מסביב לבית, וב' משיב שמה שנעשה מחוץ לבית אינו אחראי, מכיון שלא יכל לשמור שלא יבואו מזיקים מבחוץ ויזיקו.

בתום הדיון הודיע הבורר לצהדים שכל אחד מהם ישלם לבורר שכר טירחה של הבוררות, הכוללת דיון ושמיעת טענות (שארך שעה שלימה), וכן עריכת הדברים בכתב ניתוחם ומתן פסק דין מנומק (זמן עבודה משוער: 15 שעות). הצדדים קבלו את הדרישה בהסכמה, והתחייבו לשלם "בתוך שבוע". ב' הבהיר שמלכתחילה רצה להתדיין בפני רב אחר, אך א' המליץ לדון בפני כותב השורות, ולאחר שב' "בירר" על הבורר המוצע, "וקבל המלצות טובות", הסכים "לכתחילה" שאהיה הבורר בדינם.

כשנפרדו ללכת, ביקש ב' שיורשה לו לסכם את טענותיו בכתב בצורה מסודרת, "בתוך כמה ימים", משום שבדיון התרגש ולא טען באופן מסודר. בקשתו התקבלה גם על דעתו של א'. כשעברו 10 ימים פנה הבורר לצד ב' בטלפון, בפאקס ובמכתב בדואר, והזכיר לו את בקשתו לסכם את הדברים בכתב "בתוך כמה ימים", והודיעו שאם לא יקבל את תשובתו של ב' עד ליום ששי עש"ק בה"ב, "אפסוק בענין עפ"י הטענות שנטענו בדיון". עוד הודיע הבורר שלפני פסק הדין על שני הצדדים לתת את דמי הפסק, כמדובר.

ביום ד' כ"א באייר נתקבל פאקס מצד ב' (המשמש "ראש ישיבה לתלמידים"), ובו הוא מבקש להעביר את הבוררות לבית דין ידוע אחר משום "שנודע לנו לאחר חתימת הבוררות כי כבודו חייב הרבה למשפ' א' על קבלת משרה ע"י ועוד", ו"הסכמתנו הינה בטעות", וגם התשלום "נאמר לנו בסוף הדיון, אחר שמר א' אמר לי שהבוררות אינה בתשלום ומי"מ התשלום קטן וסימלי". מוסיף צד ב' וכותב: עדיין לא נשמעו כל טענותינו כלל וכלל בענין בפני הבורר כפי

שדובר תחילה שאכתוב? מכתב, אך כנ"ל.

השאלות לדיון

- א. שוכר דירה, האם חייב בשמירה על המושכר, כולל נזקי גרמא, והאם חייב לשמור גם מחוץ לבנין שלא יזק.
- ב. חיבור החשמל לאחר הניתוק, האם מוטל על המשכיר או על השוכר.
- ג. מוחזק בצ'קים שחלקם עדיין דחויים, האם דינו כמוחזק.
- ד. האם לאחר חתימה על חוזה, רשאי לטעון שלא הבין משמעות סעיף כזה או אחר.
- ה. בורר שקבל משרה ע"י קרובו של אחד הצדדים, האם היה פסול לדון משום נוגע.
- ו. האם יכול בע"ד לטעון טענת "טעות" בקביעת הבורר אחרי שלדבריו "בירר" עליו לפני כן.
- ז. ניתנה לבע"ד הזדמנות להביא לבורר טענות נוספות בכתב, ומסיבות השמורות עמו ביכר שלא לנצל הזדמנות זו, האם מעוכב הבורר מלפסוק את הדין.
- ח. האם זכאי בורר לתבוע שכר טירחה עבור עבודתו בבוררות?
- ט. שכר בורר מבלי לקצוב את שכרו, ואחרי מעשה דרש הבורר שכר קצוב, והבעל דין מסרב לשלם לו את דרישתו. מה דינו של הבעל דין הלזה.

תשובה

א. פסק הרמב"ם שכירות פ"ב ה"ג: יראה לי שאם פשע האומר צעדים וכיו"צ חייב לשלם, שאינו פטור צעדים וקרקעות וטורות אלא מדין הגניבה והאצידה והמיתה וכיו"צ, שאם היה שומר חניס על המטלטלין וגנבו או אצדו ישבע, וצעדים וקרקעות וטורות פטור משצועה, וכן אם היה שומר שכר שמשלם גניבה ואצידה במטלטלין, פטור מלשלם באלו, אבל אם פשע חייב לשלם שכל הפושע מזיק הוא, ואין הפרש בין דין המזיק קרקע לדין המזיק מטלטלין, ודין אמת הוא זה למצינים וכו' ראוי לדון. והראב"ד בהשגות חולק שם על הרמב"ם, ועיי' עוד בתוס' ב"מ נו ז ועוד ראשונים שם שאין דין הפשיעה כדין מזיק, וקרקע שנתמעטה מחיוב שומרים נתמעטה אף מחיוב פשיעה, אלא"כ קבל עליו חיוב זה בפירושו. וכפ"ע שו"ע סי' סו סעי' מ דעה א', ועיי' רמ"א שם שכן עיקר, אמנם הש"ך ס"ק קכו פסק כהרמב"ם אע"פ שרוב ראשונים חולקים.

ובדעת הרמב"ם כתב במרכה"מ שחייב מדין גרמי. והמגיה למשובצ נתיבות סי' לה כתב שכיון שבגלל שמירתו סילקו הצעלים את אחריותם מהקרקע ונשאר הדבר בלי שמירה וגאבד, הרי הוא גרמי למק.

אמנם עי' ש"ך שם שאין כונת הרמב"ם שמויק ממש הוא, אלא כמו מו"ק הוא שיש לחייבו צוה מסבירה אפילו בלא ריבוי הכתוב. ועי' קובץ שעורים פתחים אות יז וח"ב סי' כו, ואבן האזל שכירות שם, שחייבו בפשיעה הוא משום שקיבל לשמור ונתחייב להחזירה לבעלים בתום השמירה כמו שקיבל אותה, ולא נממטעה קרקע מחייב שמירה אלא משאר חייבי השומר ולא מחייב פשיעה, מכיון שהפושע כמזיק, אלא שאם נאנס עליה האונס פוטרו, אבל אם נאבדה בפשיעה אינו נפטר.

ולפי"ז בשוכר בית, לדעת הרמב"ם אע"פ שאין הוא כשומר להתחייב בגניבה ואבדה משום שהקרקע נממטעה משמירה, מ"מ אם פשע בשמירתו חייב הוא מדין מו"ק של גרמי, או משום שנתחייב להחזירה לבעלים כמו שקיבל אותה, וכפי שיארכו האחרונים הג"ל. אבל לדעת הראב"ד ודעימיה פטור השומר של הקרקע גם אם אבדה בפשיעה.

ובנידון דידן שהמשכיר תובע את השוכר על שלא שילם את חשבונות החשמל וכתולאה מכך ניתקה חברת החשמל את הזרם לבית, והמשכיר תבע והזהיר את השוכר על כך מבעוד מועד, והשוכר טוען שלא שילם משום שלא היה לו כסף, ולא היה איכפת לו שהזרם ינותק משום שיאל המכירת בזאת זמן ולא רצה שאחרים ישמשו בחשמל, אם כך, נראה שאי התשלום לחברת החשמל נעשה בזדון ומתוך מחשבה, גם אם הסיבה היתה חוסר כסף, וזה בודאי בגדר "פשיעה" ולא בגדר "אונס", שלפי דעת הרמב"ם חייב השוכר לשלם את מה שהזיק, או מדין גרמי או משום שהתחייב להחזיר כמו שקיבל, וכמו שנתבאר. אך לפי דעת הראב"ד אין לחייבו אע"פ שפשע משום שאין שמירה בקרקע. וכיון שנחלקו בדבר ראשונים, המוחזק יכול לומר קים לי.

אמנם בנידון דידן שבי' הנהיר בחוזה שהמשכיר יהיה ראוי לנתק את החשמל אם לא ישלם את חובו לחשמל, כלומר שבי' התחייב לשלם את השכירות גם באופן שהמשכיר ינתק את החשמל אם השוכר לא ישלם עבור החשמל, אם כך, לודק המשכיר שעל בי' לשלם את מלוא השכירות עד סוף השנה גם ללא חשמל, ואפילו אם הדבר היה בספק ונתון במחלוקת, הרי אי' הוא המוחזק, כיון שמחזיק ב'איקים של בי', ועי' להלן אות ג.

זאת ועוד. עי' "יוען שמואל" (ב"ב תשס"ו) עמ' שה ואילך שאם לא שילמו השוכרים את חוב הארנונה ומחמת כך ניתקה העירייה את המים לדירה, חייבים השוכרים לשלם דמי שכירות הבית עד שישלמו את הארנונה ויחזרו המים, ויוכל המשכיר להשכיר את הבית, שהשכירות עדיין ממשיכה עד שימוקן הבית להיותו ראוי להשכירו לאחרים, דכל זמן שאין באפשרותו להשכירו לאחרים מחמת אי' תשלום חובות לעירייה, אנו רואים צוה בהמשך שכירות מלד השוכרים. עיי"ש עמ' שיא.

אמנם מה שחובצו אי' על נזקים בחוטי החשמל של האועקה שנתוקן בקירות החילוניים של הבית, כיון שבית נממטע משמירה, אין לחייבו את בי' על שמירת הבית שלא יזקק בקירותיו החילוניים, שזה כולאנס הוא ולא בפשיעה.

ב. מכיון שנתבאר שנהלקו ראשונים אם השוכר בית שפגע וגרס נזק בפשיעתו אם חייב, להלכה אין להוציא ממנו דמי התיקון כשהוא מוחזק, וממילא החיוב מוטל על צע"כ, ובעה"כ אינו יכול להוציא הוצאותיו מהשוכר.

ג. על גדרו של ל"ק נחלקו הפוסקים אם דינו כהוראת משלום או כתשלום בזמון, וכפ"מ אם מחזיק בל"ק דינו כמוחזק בתשלום, ע"י לעיל עמ' עא.

ד. צו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן ס"י עז פסק דכל שחתם ידו יוצא עליו גזבין ממנו מבני חרי, דאפילו לכשחילמי לומר דכשאינו יודע לקרות לא מתחייב, מ"מ מסתמא אני אומר כל שהוא חותם ודאי קרא ואח"כ חתם ומאן לימא לן שאינו יודע וכו' כיון דאפשר ידידע חזקה כיון דחתם ידע וקרא וכו', דחזקה שכל החותמים יודעים הם לקרות, דכיון דאין להם לסמוך על קריאת האחרים, אף אנו נאמר שלא חתמוהו עד שקראוהו. ועוד וכו' שאפילו כשהמלוה מודה לו שאינו יודע לקרות א"כ יש עדים שחתם עד שלא קראו מ"מ מתחייב הוא עתה בכל מה שכתב בו כיון דלא חשש לקרותו וסמך על הסופר, "שכל הסומך על נאמנות של אחרים הלא הוא גומר בדעתו להתחייב בכל מה שאמר מי שהאמין על עצמו", והיינו טעמא דשליש וכו' והרי הוא חייב בכל אותו חיוב. ע"כ. וכן פסק בצו"ע ס"י מה סעי' ג לענין שטר בחתימת ידו, וס"י סא סעי' יג לענין כתובה.

ה. פסק הרמ"א בצו"ע ס"י לו סעי' ט שקרובי הגזברים כשרים להעיד אע"פ שהגזבר מחלק הממון למי שירצה למ"ד טוה"כ אינה ממון ואע"פ שנתן אח"כ לקרוביו עניים מ"מ אין מבטלין העדות משום זה מאחר שלא היה הנאה נכרת בשעת העדות. וכתב הש"ך ס"ק י בשם תש"ו הריטב"א שקרוב לטוגע פסול לעדות. ועי' חו"א סנהדרין ס"י יח אות ח דכיון דקרובו זכי בממון אינו מעיד עליו. אמנם עי' מחנ"א ה"י עדות ס"י א עפ"י רש"י סנהדרין כה ב ד"ה באשת, דאי לאו האי טעמא דאשה כבעלה היה כשר להעיד לה אע"פ שבעדותו מטי ליה הנאה לחורגו בנ"מ אשתו שלמחר יאכל פירות, אפ"ה כיון דלאו אחרוגו קמסיד ה"ז כשר, וכן הוכיח מהרמ"א בצו"ע ס"י לו סעי' ט הג"ל, דלא כהש"ך הג"ל. ועי' ח"י רעק"א בגליון השו"ע שם סעי' כ שהביא דבריו. ועי' תומים ס"י לו ס"ק ד, ונתה"מ שם ס"ק ח וביצועות ישראל עיי"מ ס"ק ב הביא שמתור"י ב"ב פרק חזקת הבתים, ומר"י שהביא בב"י ס"י לג, מצואר שלא כמחנ"א, ושמחת יו"ט ס"י יד בעובדא שחתם בכתובת בתו של חתנו יש לו מאשתו הראשונה דלגבי הבת הוא כשר כיון שהיא מאשתו הראשונה של חתנו אע"פ שיש תועלת לאביה לענין הירושה כמנהג אותו מקום מ"מ אין זה מוזכר בכתובה ומה דמטי הנאה דממילא יכולים להעיד, ואכ"כ כה"ג אה"ע"ז ס"י מב הגה"ט אות כא, ונאמן שמואל ס"י עח. ועי' ח"י ר"י שמואל (למור"ר הגרש"ר ז"ל) ב"ב אות מו ואילן.

ובנידון דידן שטוען ב' כלפי הבורר שהוא פסול לדון בענין משום שיש לו נגיעה כלפי "משפ" א"י "על קבלת משרה על ידו ועוד", גם אם היו הדברים נכונים שאחיו של א' נתן משרה לצורר, גם אז לא היה הבורר אלא טוגע של קרוב של הבע"ד, אך לא של הבע"ד עצמו, וטוגע של קרוב של הבע"ד אינו פסול

כשאין לקרוב-הנוגע כל נפ"מ אם יזכה אחיו בצבורות או לא. ועיי' במחנ"א שהביא הרעק"א הנ"ל ובאחרונים המוזכרים לעיל.

וקי", בן בנו של קי", בנידון דידן ששקר ענה באחיו כאילו הצורר קבל משרה עיי' "משפ"א ח"י. המשרה של הצורר החוזרה לו עיי' ביהמ"ש ולא עיי' אחיו של א', ובדוא"י שאין קשר ל"משפ"א ח"י למשרה של הצורר. וכאן המקום להעיר לב', הנושא במשרה חשובה של "ראש ישיבה" המחנך תלמידים, שאין זה יאה לאדם במעמדו לכתוב דברי שקר והבזל כלפי צורר, יהיה אחיה צורר שיהיה, ומהיה המטרה אחיו שיהיה (גם אם המטרה כדי להרויח כסף שאינו שלו), וקי"ו צורר המכהן בקודש כאב"ד. דברים כאלו היוצאים מתחת ידיו של אדם המתחזה כמ"ח גורמים לחילול השם ח"י, כי מה יאמרו אוצ"י הקיר?

ו. עיי' שער משפט סי' כב ס"ק א עפ"י הר"ש משאנן שהביא המרדכי, דפסולין דבעו הכרזה אינו נאמן לומר שלא ידע, אבל בפסולין דאיי"ל הכרזה נאמן, וזה דוקא באחד שאינו קרוב ורגיל, אבל בקרובים ורגיל בהם טוען שלא ידע שהוא קרוב אינו נאמן לומר שלא ידע, ושכ"כ בשארית יוסף סי' ל. וכ"כ באו"ת הרשב"ש סי' סט בעובדא שקבלו עליו לדון ואח"כ טוען הבע"ד שלא ידע שהוא קרוב ורואה לחזור בו, אם קורבתם מפורסמת או שהוא רגיל בהם אינו נאמן, ואם אין הדבר מפורסם ישבע או מאחרים עליו חרם מהם שלא היה מכיר בקרבתם ויתבטל הדין.

ובנידון דידן שבי' הודה שצירר על הצורר לפני הדיון, בודאי אינו נאמן לטעון שגודע לו אחרי החתימה על הצבורות שהצורר קבל משרה ממשפ"א ח"י, כי ממ"כ, אם זה נכון, הרי הדברים ידועים ומפורסמים היכן עובד הצורר, ובאופן כזה אינו נאמן לומר שלא ידע מהפסול שלו, ואם אין הדברים נכונים, וכפי האמת, כי אז יש כאן הואלת לעו וחילול השם.

ז. פסק הרמ"א בשו"ע סי' טז סעי' ב: אם התבע מבקש זמן כדי להשיב על טענות התובע, אם נראה לבי"ד שאינו אלא דחייה אין נותנין לו זמן ולריך להשיב מיד, אבל אם נראה לבי"ד שר"י זמן כדי לחשוב ולשם לבו על דברים שצ"ו לצינו, נותנין לו זמן כפי הרכ"ד. ע"כ.

ובנידון דידן צ"י ע"מ לא זיקש יומר מכמה ימים כדי לסכם את טענותיו בכתב, וגם כשעברו אותם "כמה ימים" נתן לו הצורר כמה ימים נוספים, והזהירו שאם לא יגיש את מה שרואה להגיש עד לתאריך פלוני, כי אז יתן הצורר פס"ד עפ"י הטענות שנטענו בדיון. אם כן אין לו להלין אלא על ע"מ (ולזהבדיל, ראה "צבורות - דין ומהל" (אוטוולגני) עמ' 440: "לא יישמע בע"ד אשר היתה לו הזדמנות להביא את ראיותיו אך מסיבות השמורות עמו ביכר שלא ללל הזדמנות זו").

ח. פסק בשו"ע סי' ט ע"י ה: הנוטל שכר לדון דינו כדן בטלים. וכתב בספר אורח משפט חו"מ סם: בהיתר שנוטלין שכר צדיקי תורות, כ"ל עפ"י מש"כ המהר"ם פדואה שאלה מ' ז"ל: אכן מלאתי הג"ה במרדכי הארוך שיש לו אינו בדפוס ויש בו חידושים הרבה, ז"ל: והתירו ליעול שכר שימור רגל קטנים והיה לכל אדם שיש טורח כדאיתא בהאי פירקין מלמדי הלכות קמ"ה לכהנים טעלין שכרן מתרומת

הלשכה אבל לא למזביטו באמירה אחת. וכן הוא בסמ"ק סי' קמ זה הלשון ממש. ומסיים בה עוד ז"ל: ואעפ"כ מזה לומר כמה פעמים וכו'. ע"כ מעתה מעלתך יוכל ליישב כוונת הרב בדוחק שלא הבינו התלמידים ההלכה באמירה אחת וזוהי יוכל לתלות שירצה שבר מהן וכו'. ע"כ. ועיי' ב"מ דף ג' פריקה בחינם טעיה בשכר, והוא דבטעניה יש טורח יותר מצפריקה. וא"כ בזמנינו שריד לדבר על לב בעלי דינים כמה פעמים כידוע, ואילו היו באים וטוענים בקרה והדיין אמר להם הפסק בפשיטות אז איך מה אני בחינם, ולא כן אם הוא בדרך אחר שפיר מותר בשכר דהוא על המותרות, וא"כ שפיר מצינו היתר בכמה ענינים דשכיחי כן. ע"כ.

ט. כתב הרמ"א בשו"ע סי' שלה סעי' א עפ"י מרדכי ב"מ סי' שמו בשם מהר"ם: אם אחד אומר למלמד למוד עני בטו ולא קצב לו שכירות, לריך ליתן לו כפי מה שנותנים אחרים. ועיי"ש במרדכי כיון דלא גרע מיורד לגדה חצירו שלא ברשות. וכ"כ הרשב"א בתשובה ח"ד סי' קכה והר"ן כתובות פרק שני דיניי, וכ"פ הרמ"א בשו"ע סי' רסד סעי' ד. וכתב באהבת חסד לחפץ חיים סוף ח"א: עלה אחת הנוגע לענין איסור גזל ועושה שכר שכיר, שכל אדם שמבקש לאדם אחר שיעשה לו איזה פעולה בשכר, יקוצב עמו המקח בתחילה, דאל"ה עלול מאד להיות גזלן ועושה שכר שכיר אם לא ירצה להיות ותרוך גדול בזמנו כדי לנאת מן הספק, דהלא עפ"י רוב ינטרף האדם למאות פעולות בכל שנה ומצינו מאד שאחר הפעולה יש ויכוח בין האומן והבעה"ב בענין שילום השכר ולכשיפרדו כל אחד חושב בנפשו שהוא נגזל מן השני אך שאינו רוצה לריב עמו אבל אינו מחול לו בלב שלם ולפעמים יש ג"כ מריבה ביניהם, ומדינא הוא כמנהג המדינה לפי המקום והזמן, ואם יפחות לו אפילו פרוטה אחת מזה יקרא עבור זה מן התורה בשם גזלן ועושה שכר שכיר, ומי יוכל לידע את מנהג המדינה בכל פעולה ופעולה לפי עיניה, ובע"כ אם ירצה לנאת ידי חובה עלי פקפוק יהיה מוכרח תמיד ליתן להבעל מלאכה כפי מה שהוא רוצה, וזה ג"כ קשה מאד, ע"כ הרוצה לנאת יד"ש יקוצב עמו בתחילה ויאל מדי כל ספק, וגם הבעל מלאכה יוזיל לו עיי"ז, כי אז הברירה בידו ליתן לאחר, ובפרט מי שהוא ת"ח בודאי עשה כן דאל"ה מלבד חשש גזל ועושה שכר שכיר מצינו מאד חילול השם עיי"ז שאינו נותן לאומן כפי רצונו, שהאומן יאמר שהת"ח גזל אותו. עכ"ל החפץ חיים.

"אם יפחות לו אפילו פרוטה אחת מזה יקרא עבור זה מן התורה בשם גזלן ועושה שכר שכיר", ו"מלבד חשש גזל ועושה שכר שכיר, מצינו מאד חילול השם!"

מסקנה

א. חוב השכירות שב' שילם עליו בצ'קים, בתוקפו. ב. החוב שנותר עבור שכ"ד בסך \$160, בתוקפו. ג. מתקבלת הודאת השוכר לסדר את חוב הארנונה והמים, ועליו לעשות כן בתוך 30 יום. ד. שאר התביעות נדחות.